

Oponentský posudek diplomové práce Jitky Zahumenské **Adjektiva v českém znakovém jazyce?**

Jitka Zahumenská se ve své diplomové práci zaměřila na analýzu toho, jakými prostředky jsou v českém znakovém jazyce vyjadřovány vlastnosti substancí, zda je možno je považovat za adjektiva a zda fungují a vypadají obdobně jako v češtině. Vzhledem k tomu, že toto téma u nás nebylo doposud zpracováno (pomineme-li práce věnované klasifikátorům), je pro nás velmi zajímavé a přínosné. Jelikož v České republice zatím nevyšla žádná ucelená gramatika či učebnice českého znakového jazyka, přispívá tato práce malým dílem ke složení složité mozaiky gramatiky českého znakového jazyka.

První dvě teoretické kapitoly se zabývají typologií jazyků (mluvených i znakových) a vymezením slovních druhů ve flektivních a „neflektivních“ jazycích a kritérii jejich určování (sémantické, morfologické a syntaktické kritérium). Autorka zde prokazuje, že se seznámila s relevantní odbornou literaturou, kterou dokázala poměrně přehledně zpracovat do vlastního textu (odbornou literaturu českou i zahraniční vhodně využívá i dále v praktických kapitolách a usouvztažňuje ji se svým výzkumem). Součástí první kapitoly je i stručná podkapitola *Jazykový typ českého znakového jazyka*, kde autorka uvádí, že se v českém znakovém jazyce uplatňuje flexe. Ráda bych se jí zeptala, zda se tedy ztotožňuje s názorem některých zahraničních lingvistů (jak je uvedeno např. na s. 19), že znakové jazyky jsou flektivní (či zda má na to jiný náhled).

Další kapitoly jsou již založeny na praktickém výzkumu provedeném diplomantkou. Metody, které pro výzkum použila, popisuje ve třetí kapitole, ke které mám několik otázek. Jakým způsobem byli respondenti vybíráni? Proč se liší počty respondentů u jednotlivých úkolů (17 x 5 (pět respondentů nepovažují za reprezentativní vzorek) x 14 x 11 respondentů). Proč není mezi respondenty zastoupena i starší věková kategorie (nad 35 let)? Věková hranice mezi jednotlivými skupinami respondentů není jasná (16-18; 18-20), kam spadají osmnáctiletí? Pokud jde o jednotlivé úkoly, obrázky s antonymy na s. 33 nepovažují za zcela jednoznačné (možná je to způsobeno kvalitou tisku). Podle jakého kritéria byla vybírána adjektiva vyjadřující vyšší stupeň vlastnosti (adjektiva poctivý a trpělivý nepatří do jádra slovní zásoby a mohou být pro neslyšící těžká na porozumění)? Pokud někteří respondenti ukazovali pro první velikost kuličky znak kulička doplněný o STV pro malý tvar a velikost, nepovažovali za základní tvar spíše prostřední kuličku a ne první, jak se píše v poznámce č. 48? Autorka píše, že využila i jazykový materiál získaný ze spontánní komunikace rodilých

mluvčích českého znakového jazyka – kde konkrétně byl tento materiál v následujících kapitolách využit?

Čtvrtou kapitolu věnovala diplomantka rozboru nashromážděného materiálu, na jehož základě vyčlenila *adjektiva třídy A a adjektiva třídy B – specifikátory tvaru a velikosti (STV)*. Velmi zajímavé a podnětné jsou autorčiny úvahy o morfologické struktuře znaků (manuální i nemanuální složky) vyjadřujících vlastnosti substancí. Při popisu adjektiv třídy A vycházela autorka pouze z materiálu získaného od pěti respondentů? V ostatních materiálech se tato adjektiva nevyskytla? Ráda bych se zeptala, zda není možné adjektiva této třídy vyjádřit pouze nemanuálně (nebo to už jsou adverbia?)? U adjektiv třídy B – STV je zajímavé vyčlenění skupiny STV bez vyjádřeného substantiva – z uvedených příkladů vyplývá, že se jedná téměř výhradně o popis vlastností částí těla (např. s. 137) – je tomu opravdu tak (zde nemám na mysli elizi, o níž se píše na s. 72) nebo bychom našli i jinou skupinu?

Pátá kapitola popisuje stupňování adjektiv v českém znakovém jazyce. Autorčiny poznatky jsou velmi zajímavé (zejména vyčlenění několika možných typů stupňování), myslím však, že zde by bylo na místě ověřit je ještě ve spontánní komunikaci, abychom viděli zda a jak se opravdu využívají (i vzhledem k tomu, že respondenti nebyli ve svých „překladech“ zcela jednotní). Domnívám se také, že u stupňování adjektiv třídy B není zcela jasná hranice mezi zvětšením znaku pro substanti (jedná se o STV? – autorka vymezila, že adjektiva třídy B jsou vlastně STV) a sekvenčním připojením STV s příslušnou intenzitou. Výsledky tohoto výzkumu ukazují na velkou rozmanitost způsobů vyjadřování stupňování (pokud se toto v ČZJ vůbec vyskytuje).

Šestá kapitola se věnuje posesivním adjektivům, která, jak se ukazuje, v českém znakovém jazyce neexistují. Respondenti shodně vyjadřovali vztah vlastnictví a přináležitosti juxta pozičním spojením substantiva a posesivního pronomina. Neshodovali se pouze ve znakovém sledu.

V poslední kapitole se autorka snaží doložit některé své závěry o adjektivech v českém znakovém jazyce rozбором chyb, které se vyskytly v českých textech psaných neslyšícími respondenty. Některé interference českého znakového jazyka do psané češtiny skutečně potvrzují výsledky předchozích výzkumů.

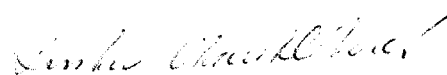
Jitka Zahumenská se ve své diplomové práci pokusila o systematický vhled do problematiky adjektiv v českém znakovém jazyce. I když zde uvedený přehled adjektiv, jejich typů a možností stupňování není zřejmě konečným výčtem a daná problematika bude časem podrobena hlubší analýze, domnívám se, že některé závěry této práce by bylo možné

publikovat již nyní. Autorka shromáždila dostupné české i zahraničních odborné materiály týkajících se dané problematiky, umí s nimi pracovat a na jejich základě sestavit kvalitní a srozumitelný odborný text se všemi jeho náležitostmi, obohacený o vlastní poznatky podložené studiem a praktickým výzkumem. Celá práce je zpracována velmi pečlivě a přehledně

Závěr: Domnívám se, že diplomová práce Jitky Zahumenské splňuje požadavky na diplomové práce kladené a může být podkladem k obhajobě.

Návrh hodnocení: výborně

5. 9. 2009

Mgr. Lenka Okrouhliková